

॥षष्ठः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां पञ्चमकाण्डे षष्ठः प्रश्नः॥

हि॒रंण्यवर्णः शुचयः पावका यासु जातः कृश्यपो यास्विन्द्रः। अ॒ग्निं या गर्भं दधि॑रे
विरूपा॒स्ता न् आपः शङ् स्योना भ॑वन्तु। यासा॒ऽ राजा॒ वरुणो याति॑ मध्ये सत्यानृते॑
अंवपश्यञ्जनानाम्। मधु॒श्वुतः शुचयो॑ या॑ पावकास्ता न् आपः शङ् स्योना भ॑वन्तु। यासा॒
देवा॑ दिवि॑ कृष्णन्ति॑ भ॒क्षं या॑ अ॒न्तरिक्षे बहुधा॑ भवन्ति॑। या॑ पृथिवी॑ पर्यान्दन्ति॑ (१)

शुक्रास्ता न् आपः शङ् स्योना भ॑वन्तु। शि॒वेन॑ मा॑ चक्षुषा॑ पश्यतापः शि॒वया॑ तुनुवोप॑
स्पृशत् त्वचे॑ मे। सर्वा॒ अ॒ग्नी॒ र॒फ्मृषदो॑ हुवे॑ वो॑ मयि॑ वर्चो॑ बल्मोजो॑ नि॑ धृत्ता। यद्दः॑
संम्प्रयतीरहावनंदता॑ हुते। तस्मादा॑ नृद्यो॑ नामं॑ स्थु॑ ता॑ वो॑ नामानि॑ सिन्धवः। यत्प्रेषिता॑
वरुणेन॑ ता॑ शीभ॒ सुमवल्लाता। (२)

तदा॒प्रोदिन्द्रो॑ वो॑ यतीस्तस्मादापो॑ अनु॑ स्थन। अ॒पकामङ् स्यन्दमाना॑ अर्वीवरत वो॑
हिक्मै॑। इन्द्रो॑ वः॑ शक्तिभिर्देवीस्तस्माद्वार्णमि॑ वो॑ हितम। एको॑ देवो॑ अप्यतिष्ठृथ्यन्दमाना॑
यथावृशम्। उदानिषुर्महीरिति॑ तस्मादुदकमुच्यते। आपो॑ भुद्रा॑ घृतमिदाप॑ आसुरग्नीषोमै॑
बिभ्रत्याप॑ इत्ताः। तीव्रो॑ रसो॑ मधुपृच्छाम् (३)

अ॒रङ्गम् आ॑ मा॑ प्राणेन॑ सुह॑ वर्चसा॑ गन्न। आदित्यश्याम्युत वा॑ शृणोम्या॑ मा॑ घोषो॑
गच्छति॑ वाङ्म॑ आसाम्। मन्यै॑ भेजानो॑ अमृतस्य॑ तरःहि॑ हि॒रंण्यवर्ण॑ अतृपं॑ यदा॑ वः। आपो॑
हि॑ ष्ठा॑ मंयो॑भुवृस्ता॑ ने॑ ऊर्जे॑ दधातन। मुहे॑ रणाय॑ चक्षसे। यो॑ वः॑ शि॒वतंमो॑ रसृस्तस्य॑
भाजयते॑ह नः। उशतीरिव॑ मातरः। तस्मा॑ अर॑ गमाम वो॑ यस्य॑ क्षयाय॑ जिन्वथ। आपो॑
जुनयंथा॑ च नः। दिवि॑ श्रेयस्वान्तरिक्षे॑ यतस्व॑ पृथिव्या॑ सम्भव॑ ब्रह्मवर्च॑सम॑सि॑ ब्रह्मवर्च॑साय॑
त्वा॥ (४)

उन्दन्ति॑ सुमवल्लात॑ मधुपृच्छा॑ मातरो॑ द्वाविश्शतिश्च॥६॥

[१]

अपां ग्रह॑नृङ्गात्येतद्वाव॑ राजसूयं॑ यदेते॑ ग्रह॑ः सव॑ऽग्निर॑रुणस्वो॑ राज॑सूय॑मग्निस॑वश्चित्यु॑
सूयुतेऽथौ॑ उभावेव॑ लोकावभि॑ जयति॑ यश्च॑ राज॑सूयैनेजानस्य॑ यश्चाग्निचित्॑ आपो॑ भवन्त्यापो॑
वा॑ अग्नेर्भ्रातु॑व्या॑ यदपो॑ऽग्नेर॒धस्तादुप॒दधाति॑ भ्रातु॑व्याभिभूत्यै॑ भवत्यात्मना॑ परा॑स्य॑ भ्रातु॑व्यो॑
भवत्यु॑मृतम् (५)

वा आपस्तस्मांदद्विरवतान्तमभि पिंशन्ति नार्तिमाच्छ्रुति सर्वमायुरेति यस्यैता उपधीयन्ते य उ चैना एवं वेदान्तं वा आपः पशव आपोऽन्नं पशवोऽन्नादः पशुमान्वति यस्यैता उपधीयन्ते य उ चैना एवं वेद द्वादश भवन्ति द्वादश मासाः संवथ्सुरः संवथ्सुरेणवास्मै (६)

अन्नमवं रुन्धे पात्राणि भवन्ति पात्रे वा अन्नमद्यते सयोऽन्येवान्नमवं रुन्ध आ द्वादशात्पुरुषादन्नमत्यथो पात्रान्न छिंच्यते यस्यैता उपधीयन्ते य उ चैना एवं वेद कुम्भाश्रं कुम्भीश्रं मिथुनानि भवन्ति मिथुनस्य प्रजात्यै प्र प्रजयां पशुभिर्मिथुनैर्जायते यस्यैता उपधीयन्ते य उ (७)

चैना एवं वेद शुग्वा अग्निः सोऽध्वर्यु यजमानं प्रजाः शुचाऽर्पयति यदुप उपदधाति शुचमेवास्य शमयति नार्तिमाच्छ्रुत्यध्वर्युर्न यजमानः शाम्यन्ति प्रजा यत्रैता उपधीयन्तेऽपां वा एतानि हृदयानि यदेता आपो यदेता अप उपदधाति दिव्याभिरेवैनाः सं सृजति वर्षुकः पर्जन्यः (८)

भवति यो वा एतासामायतनं कूसुं वेदाऽयतनवान्भवति कल्पतेऽस्मा अनुसीतमुपदधात्येतद्वा आसामायतनमेषा कूसुर्य एवं वेदाऽयतनवान्भवति कल्पतेऽस्मै द्वन्द्वमन्या उपदधाति चतंसो मध्ये धृत्या अन्नं वा इष्टका एतत्खलु वै साक्षादन्तं यदेष चरुर्यदेतं चरुमुपदधाति साक्षात् (९)

एवास्मा अन्नमवं रुन्धे मध्यत उपदधाति मध्यत एवास्मा अन्नं दधाति तस्मान्मध्यतोऽन्नमद्यते बारहस्पत्यो भंवति ब्रह्म वै देवानां बृहस्पतिर्ब्रह्मणेवास्मा अन्नमवं रुन्धे ब्रह्मवर्चसमंसि ब्रह्मवर्चसाय त्वेत्याह तेजस्वी ब्रह्मवर्चसी भंवति यस्यैष उपधीयते य उ चैनमेवं वेदं॥ (१०)

अमृतमस्मै जायते यस्यैता उपधीयन्ते य उ पर्जन्यं उपदधाति साक्षात्सुपचत्वारिःशब्दः॥ [२]

भूतेष्टका उपदधात्यत्रात्र वै मृत्युर्जायते यत्रयत्रैव मृत्युर्जायते ततं एवेनमवं यजते तस्मांदग्निचिथसर्वमायुरेति सर्वे हृस्य मृत्यवोऽवैष्टास्तस्मांदग्निचित्राभिरितवै प्रत्यगेनमभिचारः स्तृणुते सूयते वा एष योऽग्निं चिनुते देवसुवामेतानि हृवीःषि भवन्त्येतावन्तो वै देवानां सुवास्त एव (११)

अस्मै सुवान्न यंच्छन्ति त एन॑ सुवन्ते सर्वोऽग्निर्वरुणसवो रांजुसूयं ब्रह्मसवश्चित्यो
देवस्य त्वा सवितुः प्रेस्व इत्याह सवितृप्रसूत एवैनं ब्रह्मणा देवताभिरभि
षिंश्चत्यन्नस्यान्नस्याभि षिंश्चत्यन्नस्यान्नस्यावरुद्धै पुरस्तात्प्रत्यश्चमभि षिंश्चति पुरस्ताद्धि
प्रतीचीनुमन्नमद्यते शीरपुतोऽभि षिंश्चति शीरपुतो ह्यन्नमद्यत आ मुखादन्ववंसावयति (१२)

मुखुत एवास्मा अन्नाद्य दधात्यग्नेस्त्वा साम्राज्येनाभि षिंश्चामीत्याहैष वा अग्ने:
सवस्तेनैवैनमभि षिंश्चति बृहस्पतेस्त्वा साम्राज्येनाभि षिंश्चामीत्याह ब्रह्म वै देवानां
बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवैनमभि षिंश्चतीन्द्रस्य त्वा साम्राज्येनाभि षिंश्चामीत्याहेन्द्रियमेवास्मिन्नुपरिष्टाद्वा

वै रांजुसूयस्य रूपं य एवं विद्वानुग्निं चिनुत उभावेव लोकावभि जयति यश्च
राजसूयैनेजानस्य यश्चाग्निचित इन्द्रस्य सुषुवाणस्य दशधेन्द्रियं वीर्यं परापतत्तदेवाः
सौत्रामण्या समंभरन्थसूयते वा एष यौऽग्निं चिनुतेऽग्निं चित्वा सौत्रामण्या यजेतेन्द्रियमेव
वीर्यं सम्भृत्यात्मन्यते॥ (१४)

त एवान्ववंसावयत्येतदुदाचत्वारि॒शब्दा॑॥ ४॥

[३]

सुजूरब्दोऽयावभिः सुजूरुषा अरुणीभिः सुजूः सूर्य एतशेन सुजोषावश्चिना॒ द॑सौभिः
सुजूरग्निवैश्वानुर इडाभिर्घृतेनु॒ स्वाहा॑ संवथसुरो वा अब्दो॒ मासा॑ अयावा॑ उषा॑ अरुणी॑ सूर्य॑
एतश्च इमे अश्विना॑ संवथसुरोऽग्निवैश्वानुरः पुशवु॑ इडा॑ पुशवाँ॑ घृत॒॑ संवथसुरं पुशवोऽनु॑
प्र जायन्ते संवथसुरेणैवास्मै॒ पुशून्न जनयति॒ दर्भस्तम्बे॑ जुहोति॑ यत् (१५)

वा अस्या अमृतं यद्वीर्यं तद्बर्स्तस्मिंशुहोति॑ प्रैव जायतेऽन्नादो भवति॑ यस्यैवं
जुहृत्येता॑ वै देवता॑ अग्ने॑ पुरस्ताद्वागास्ता॑ एव प्रीणात्यथो॑ चक्षुरेवाग्ने॑ पुरस्तात्प्रति॑
दधात्यनंच्यो भवति॑ य एवं वेदापो॑ वा इदमग्रे॑ सलिलमासी॑थस प्रजापतिः॑ पुष्करपर्णे॑
वातो॑ भूतोऽलेलाय॑थसः (१६)

प्रतिष्ठां नाविन्दृत स एतदुपां कुलायमपश्युत्तस्मिन्नग्निमचिनुतु॑ तदियमभवत्ततो॑ वै
स प्रत्यतिष्ठद्यां पुरस्तादुपादधात्तच्छिरोऽभवृथसा॑ प्राची॑ दिग्यां॑ दक्षिणत उपादधात्तस
दक्षिणः पुक्षोऽभवृथसा॑ दक्षिणा॑ दिग्यां॑ पुशादुपादधात्तत्पुच्छमभवृथसा॑ प्रतीची॑ दिग्यामुत्तरत
उपादधात् (१७)

स उत्तरः पुक्षोऽभवृथसोदीची॑ दिग्यामुपरिष्टादुपादधात्तत्पुष्टमभवृथसोर्धा॑ दिग्गियं वा

अुग्निः पश्चैष्टकस्तस्माद्यदस्यां खनन्त्यभीष्टकां तृन्दन्त्यभि शर्कराऽ सर्वा वा इयं वयोग्यो नक्तं दृशे दीप्यते तस्मादिमां वयाऽसि नक्तं नाध्यासते य एवं विद्वानुग्निं चिनुते प्रत्येव (१८)

तिष्ठत्यभि दिशो जयत्याग्नेयो वै ब्राह्मणस्तस्माद्वाह्मणाय सर्वासु दिक्ष्वर्धुकुङ्ग स्वामेव तदिशमन्वैत्यपां वा अुग्निः कुलायन्तस्मादापोऽग्निः हारुकाः स्वामेव तद्योनि प्रविशन्ति॥ (१९)

यदलेलायुथं उत्तरत उपाद्यादेव द्वात्रिशब्दा॥५॥

[४]

संवथ्सरमुख्यमृत्वा द्वितीयै संवथ्सर आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपेदैन्द्रमेकादशकपालं वैश्वदेवं द्वादशकपालं बारहस्पत्यं चरुं वैष्णवं त्रिंकपालं तृतीयै संवथ्सरैऽभिजितां यजेत् यदष्टाकपालो भवत्यष्टाक्षरा गायत्र्याग्नेयं गायत्रं प्रातःसवनं प्रातःसवनमेव तेन दाधार गायत्रं छन्दो यदेकादशकपालो भवत्येकादशाक्षरा त्रिष्टुगैन्द्रं त्रैष्टुभूमं माध्यन्दिनऽ सवनं माध्यन्दिनमेव सवनं तेन दाधार त्रिष्टुभम् (२०)

छन्दो यद्वादशकपालो भवति द्वादशाक्षरा जगती वैश्वदेवं जागतं तृतीयसवनन्तृतीयसवन तेन दाधार जगती छन्दो यद्वारहस्पत्यश्चरुभवति ब्रह्म वै देवानां बृहस्पतिर्ब्रह्मैव तेन दाधार यद्वैष्णवस्त्रिंकपालो भवति यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञमेव तेन दाधार यन्तुतीयै संवथ्सरैऽभिजिता यजतेऽभिजित्यै यथसंवथ्सरमुख्यं बिभर्तुममेव (२१)

तेन लोकऽ स्पृणोति यद्वितीयै संवथ्सरैऽग्निं चिनुते ऽन्तरिक्षमेव तेन स्पृणोति यन्तुतीयै संवथ्सरे यजतेऽमुमेव तेन लोकऽ स्पृणोत्येतं वै परं आद्वारः कक्षीवाऽ औशिजो वीतहंव्यः श्रायसस्त्रसदस्युः पौरुकुथस्यः प्रजाकामा अचिन्वत् ततो वै ते सहस्रं सहस्रं पुत्रानविन्दन्त् प्रथते प्रजयो पुशुभिस्तां मात्रामाप्नोति यां तेऽगच्छन् य एवं विद्वानेतमुग्निं चिनुते॥ (२२)

द्वापार त्रिष्टुभमेवं चत्वारिं च॥३॥

[५]

प्रजापतिरुग्निमचिनुत् स क्षुरपंविर्भूत्वातिष्ठुतं देवा बिभ्यतो नोपायन्ते छन्दोभिरात्मानं छादयित्वोपायन्तच्छन्दसां छन्दस्त्वं ब्रह्म वै छन्दाऽसि ब्रह्मणं पुत्रद्रूपं यत्कृष्णाजिनक्षणार्घ्या उपानहावुपं मुश्ते छन्दोभिरेवात्मानं छादयित्वाग्निमुपं चरत्यात्मनोऽहिः सायै देवनिधिर्वा एष नि धीयते यदग्निः (२३)

अन्ये वा वै निधिमगुसं विन्दन्ति न वा प्रति प्र जानात्युखामा क्रामत्यात्मानमेवाधिपां

कुरुते गुत्या अथो खल्वाहुर्नाक्रम्येति नैरऋत्युखा यदाक्रमेन्निरऋत्या आत्मानुमर्पिदध्यात्तस्मान्नाक्रम्या पुरुषशीरुषमुपं दधाति गुत्या अथो यथा ब्रूयादेतन्में गोपयेति तादृगेव तत् (२४)

प्रजापतिर्वा अथर्वाग्निरेव दृध्यहुऽर्थवृणस्तस्येष्टका अस्थान्येत इह वाव तदृषिरभ्यनूवाचेन्द्रो दधीचो अस्थभिरिति यदिष्टकाभिरग्निं चिनोति सात्मानमेवाग्निं चिनुते सात्मामुष्मिलोके भवति य एवं वेद शरीरं वा एतदुग्रेर्यचित्यं आत्मा वैश्वानुरो यच्चिते वैश्वानुरं जुहोति शरीरमेव सुङ्गस्कृत्यं (२५)

अभ्यारोहति शरीरं वा एतद्यजमानः सुङ्गस्कृते यदुग्निं चिनुते यच्चिते वैश्वानुरं जुहोति शरीरमेव सुङ्गस्कृत्यात्मनाभ्यारोहति तस्मात्तस्य नावं द्यन्ति जीवन्तेव देवानप्येति वैश्वानुर्यचा पुरीषमुपं दधातीयं वा अग्निवैश्वानुरस्तस्यैषा चितिर्यत्पुरीषमग्निमेव वैश्वानुरं चिनुत पुषा वा अग्नेः प्रिया तनूर्यद्वैश्वानुरः प्रियामेवास्य तनुवमवं रुन्धे॥ (२६)

अग्निस्तथसुङ्गस्कृत्युग्रेदशं च॥४॥

[६]

अग्नेवं दीक्षया देवा विराजं माप्रवन्तिस्मो रात्रीर्दीक्षितः स्यात् त्रिपदा विराङ्गुराजं माप्रोति षड्ग्रात्रीर्दीक्षितः स्यात् पञ्चा क्रृतवः संवथ्सुरः संवथ्सुरो विराङ्गुराजं माप्रोति दश रात्रीर्दीक्षितः स्याद्वाशोक्षरा विराङ्गुराजं माप्रोति द्वादश रात्रीर्दीक्षितः स्याद्वादश मासाः संवथ्सुरः संवथ्सुरो विराङ्गुराजं माप्रोति त्रयोदश रात्रीर्दीक्षितः स्यात् त्रयोदश (२७)

मासाः संवथ्सुरः संवथ्सुरो विराङ्गुराजं माप्रोति पश्चदश रात्रीर्दीक्षितः स्यात्पश्चदश वा अर्धमासस्य रात्रयोर्धर्मासुशः संवथ्सुर औप्यते संवथ्सुरो विराङ्गुराजं माप्रोति सुप्तदश रात्रीर्दीक्षितः स्याद्वादश मासाः पश्चत्वः संवथ्सुरः संवथ्सुरो विराङ्गुराजं माप्रोति चतुर्विंशति रात्रीर्दीक्षितः स्याचतुर्विंशतिरर्धमासाः संवथ्सुरः संवथ्सुरो विराङ्गुराजं माप्रोति त्रिंशति रात्रीर्दीक्षितः स्यात् (२८)

त्रिंशदक्षरा विराङ्गुराजं माप्रोति मास दीक्षितः स्याद्यो मासः संवथ्सुरः संवथ्सुरो विराङ्गुराजं माप्रोति चतुर्वो मासो दीक्षितः स्याचतुर्वो वा एतं मासो वस्त्रोऽबिभरुस्ते पृथिवीमाजयन्नायत्रीं छन्दोऽष्टौ रुद्रास्तैऽन्तरिक्षमाजयत्रिष्टुभं छन्दो द्वादशादित्यास्ते दिवमाजयञ्जगंतीं छन्दस्ततो वै ते व्यावृत्तमगच्छुच्छैष्यं देवानां तस्माद्वादश मासो

भृत्वा ग्निं चिन्वीत् द्वादशं मासाः संवथ्सरः संवथ्सरैऽग्निश्चित्यस्तस्याहोरात्राणीष्टका आसेष्टकमेन चिनुते इथो व्यावृतमेव गच्छति श्रैष्ट्यं समानानाम्॥ (२९)

स्यात् त्रयोदशं त्रिःशत् १४ रात्रोर्दक्षितः स्याद्वै तैऽष्टविःशतिश्च॥ ३॥

[७]

सुवर्गाय वा पुष लोकाय चीयते यदग्निस्तं यन्नान्वारोहैश्मुवर्गलोकाद्यजंमानो हीयेत पृथिवीमाक्रमिषं प्राणो मा मा हांसीदन्तरिक्षमाक्रमिषं प्रजा मा मा हांसीद्विवमाक्रमिष १४ सुवर्गमेत्याहैष वा अग्रेरन्वारोहस्तेनैवैनमन्वारोहति सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै यत्पृक्षसम्मितां मिनुयात् (३०)

कनीया १४ सं यज्ञक्रतुमुपैयात्पापीयस्यस्यात्मनः प्रजा स्याद्वैदिसम्मितां मिनोति ज्यायाऽसमेव यज्ञक्रतुमुपैति नास्यात्मनः पापीयसी प्रजा भवति साहसं चिन्वीत प्रथमं चिन्वानः सहस्रसम्मितो वा अयं लोक इममेव लोकमभि जयति द्विषाहसं चिन्वीत द्वितीयं चिन्वानो द्विषाहसं वा अन्तरिक्षमन्तरिक्षमेवाभि जयति त्रिषाहसं चिन्वीत तृतीयं चिन्वानः (३१)

त्रिषाहसो वा असौ लोकोऽमुमेव लोकमभि जयति जानुदग्नं चिन्वीत प्रथमं चिन्वानो गायत्रियैवेमं लोकमभ्यारोहति नाभिदग्नं चिन्वीत द्वितीयं चिन्वानस्त्रिष्टुभैवान्तरिक्षमभ्यारोहति ग्रीवदग्नं चिन्वीत तृतीयं चिन्वानो जगत्यैवामुं लोकमभ्यारोहति नाग्निं चित्वा रामामुपैयादयोनौ रेतों धास्यामीति न द्वितीयं चित्वान्यस्य स्त्रियम् (३२)

उपैयात्र तृतीयं चित्वा कां चुनोपैयाद्रेतो वा पुतनि धत्ते यदग्निं चिनुते यदुपैयाद्रेतसा वृद्ध्येताथो खल्वाहुरप्रजस्यं तद्यन्नोपैयादिति यद्रेतःसिचावुपदधाति ते एव यज्ञमानस्य रेतो बिभृतस्तस्मादुपैयाद्रेतसोऽस्कन्दाय त्रीणि वाव रेताऽसि पिता पुत्रः पौत्रः (३३)

यद्वै रेतःसिचावुपदध्याद्रेतोऽस्य विच्छिन्न्यात्तिस उप दधाति रेतसः सन्तत्या इयं वाव प्रथमा रेतःसिग्वान्वा इयं तस्मात्पश्यन्तीमां पश्यन्ति वाचं वदन्तीमन्तरिक्षं द्वितीयो प्राणो वा अन्तरिक्षं तस्मान्नान्तरिक्षं पश्यन्ति न प्राणमसौ तृतीया चक्षुर्वा असौ तस्मात्पश्यन्त्यमूः पश्यन्ति चक्षुर्यजुषेमां च (३४)

अमूः चोप दधाति मनसा मध्यमामेषां लोकानां कूस्या अथो प्राणानामिष्टो यज्ञो भृगुभिराशीर्दा वसुभिस्तस्यं त इष्टस्य वीतस्य व्रिणेह भक्षीयेत्याह स्तुतशस्त्रे एवैतेन दुहे पिता मांतुरिश्वाच्छिंद्रा पृदा धा अच्छिंद्रा उशिजः पृदानु तक्षुः सोमो विश्वविनेता

नेष्ठूहस्पतिरुकथामुदानि शः सिषुदित्याहैतद्वा अग्रेकुर्कथन्तेनैवैनमनु शः सति॥ (३५)

मिनुयानुतीयं चिन्वानस्त्रियं पौत्रंश्च वै सुमदं च॥६॥

[६]

सूयते वा एषोऽग्नीनां य उखायां भ्रियते यदधः सादयेद्भाः प्रपादुकाः स्युरथो
यथां सवात्रत्यवुरोहति तादुग्रेव तदासुन्दी सादयति गर्भाणां धृत्या अप्रपादायाथो
सुवमेवैनं करोति गर्भो वा एष यदुख्यो योनिः शिक्यं यच्छुक्यादुखां निरुहेद्योनेर्गर्भं
निरहण्याथ्यहुद्यामः शिक्यं भवति षोढाविहितो वै (३६)

पुरुष आत्मा च शिरश्च चत्वार्यज्ञान्यात्मन्नेवैन बिभर्ति प्रजापतिर्वा एष यदग्निस्तस्योखा
चोलूखलं च स्तनौ तावस्य प्रजा उपं जीवन्ति यदुखां चोलूखलं चोपदधाति ताभ्यांमैव
यजंमानोऽमुष्मिलोकेऽग्निं दुहे संवध्मरो वा एष यदग्निस्तस्य त्रेधाविहिता इष्टकाः
प्राजापत्या वैष्णवीः (३७)

वैश्वकर्मणीरहोरात्राण्येवास्य प्राजापत्या यदुख्यं बिभर्ति प्राजापत्या एव तदुपं धत्ते
यथस्मिधं आदधाति वैष्णवा वै वनस्पतयो वैष्णवीरेव तदुपं धत्ते यदिष्टकाभिरुग्निं चिनोतीयं
वै विश्वकर्मा वैश्वकर्मणीरेव तदुपं धत्ते तस्मादाहुस्त्रिवृदग्निरिति तं वा एतं यजंमान एव
चिन्वीत यदस्यान्यश्चिनुयादत्तं दक्षिणाभिर्न राघयेदग्निमस्य वृजीत योऽस्याग्निं चिनुयात्तं
दक्षिणाभी राघयेदग्निमेव तथस्पृणोति॥ (३८)

षोढाविहितो वै वैष्णवीरन्यो विशेषितश्च॥३॥

[७]

प्रजापतिरग्निमचिनुतर्तुभिः संवध्मरं वंसन्तेनैवास्यं पूर्वार्धमचिनुत ग्रीष्मेण दक्षिणं पक्षं
वरुषाभिः पुच्छं शुरदोत्तरं पुक्षं हैमन्तनेन मध्यं ब्रह्मणा वा अस्य तत्पूर्वार्धमचिनुत क्षत्रेण
दक्षिणं पक्षं पशुभिः पुच्छं विशोत्तरं पुक्षमाशया मध्यं य एवं विद्वानुग्निं चिनुत क्रृतुभिरुवैन
चिनुतेऽथो एतदेव सर्वमवं (३९)

रुच्ये शृण्वन्त्येनमग्निं चिक्यानमत्यन्नं रोचत इयं वाव प्रथमा चितिरोषधयो
वनस्पतयः पुरीषमन्तरिक्षं द्वितीया वयांसि पुरीषमसौ तृतीया नक्षत्राणि पुरीषं
यज्ञश्चतुर्थी दक्षिणा पुरीषं यजंमानः पश्चमी प्रजा पुरीषं यत् त्रिचितीकं चिन्वीत
यज्ञं दक्षिणामात्मानं प्रजामन्तरियात्तस्मात्पञ्चचितीकश्चेतुव्यं एतदेव सर्वं स्पृणोति
यत्तिस्रश्चितयः (४०)

त्रिवृद्ध्यग्निर्घट्टे द्विपाद्यजंमानः प्रतिष्ठित्ये पञ्च चितंयो भवन्ति पाङ्गः पुरुषं आत्मानंमेव स्पृणोति पञ्च चितंयो भवन्ति पञ्चभिः पुरीषेरभ्युहति दश सं पंद्यन्ते दशांक्षरो वै पुरुषो यावानेव पुरुषस्त अं स्पृणोत्यथो दशांक्षरा विराङ्गन्न विराङ्गिराज्येवान्नाद्ये प्रति तिष्ठति संवध्यस्तरो वै पृष्ठी चितिरक्तत्वः पुरीषः पद्मितयो भवन्ति पद्मरीषाणि द्वादश सं पंद्यन्ते द्वादश मासाः संवध्यस्तरः संवध्यस्तर एव प्रति तिष्ठति॥ (४१)

अबु चितंयः पुरीषु पञ्चदशा च॥ ३॥

[१०]

रोहितो धूम्ररोहितः कुर्कन्धुरोहितस्ते प्राजापत्या बुभुररुणबभ्रुः शुकंबभ्रुस्ते रौद्राः श्येतः श्येताक्षः श्येतंग्रीवस्ते पितृदेवत्यस्तिस्तः कृष्णा वृशा वारुण्यस्तिस्तः श्वेता वृशाः सौर्यो मैत्राबारहस्पत्या धूम्रललामास्तूपराः॥ (४२)

[११]

पृश्निस्तिरश्वीनपृश्निरुर्ध्वपृश्निस्ते मारुताः फल्लूर्लहितोर्णी बलक्षी ताः सारस्वत्यः पृष्ठती स्थूलपृष्ठती क्षुद्रपृष्ठती ता वैश्वदेव्यस्तिस्तः श्यामा वृशाः पौष्णियस्तिस्तो रोहिणीवृशा मैत्रियं ऐन्द्राबारहस्पत्या अरुणललामास्तूपराः॥ (४३)

रोहितः पृश्निः पद्मिः शतिः पद्मिः शतिः॥ १॥

[१२]

शितिबाहुरन्यतःशितिबाहुः समन्तशितिबाहुस्ते ऐन्द्रवायवाः शितिरन्धोऽन्यतःशितिरन्धः समन्तशितिरन्धस्ते मैत्रावरुणाः शुद्धवालः सर्वशुद्धवालो मणिवालस्त आश्विनास्तिस्तः शिल्पा वृशा वैश्वदेव्यस्तिस्तः श्येनाः परमेष्ठिने सोमापौष्णाः श्यामललामास्तूपराः॥ (४४)

[१३]

उन्नत ऋषभो वामनस्ते ऐन्द्रावरुणाः शितिकुच्छितिपृष्ठः शितिभस्त ऐन्द्राबारहस्पत्याः शितिपाच्छित्योष्ठः शितिभ्रुस्ते ऐन्द्रावैष्णवास्तिस्तः सिध्मा वृशा वैश्वकर्मण्यस्तिस्तो धात्रे पृषोदरा ऐन्द्रापौष्णाः श्येतललामास्तूपराः॥ (४५)

शितिबाहुरुत्रः पञ्चविशतिः पञ्चविशतिः॥ १॥

[१४]

कर्णास्त्रयो यामाः सौम्यास्त्रयः श्वितिङ्गा अग्नये यविष्टाय त्रयो नकुलास्तिस्तो रोहिणीस्त्रयव्यस्ता वसूनान्तिस्तोऽरुणा दित्योह्यस्ता रुद्राणां सोमैन्द्रा बुभ्रुललामास्तूपराः॥ (४६)

कर्णास्त्रयोविशतिः॥ १॥

[१५]

शुण्ठास्त्रयो वैष्णवा अंधीलोधुकर्णस्त्रयो विष्णव उरुक्रमाय लफसुदिनस्त्रयो
विष्णव उरुग्रायाय पञ्चावीस्त्रिस्र आदित्यानांत्रिवृथ्सास्त्रिस्रोऽङ्गिरसामैन्द्रवैष्णवा
गौरललामास्तूपराः॥ (४७)

शुण्ठा विश्वशतिः॥१॥

[१६]

इन्द्राय राजे त्रयः शितिपृष्ठा इन्द्रायाधिराजाय त्रयः शितिकुद इन्द्राय स्वराजे
त्रयः शितिभसदस्त्रिस्रस्तुर्यैह्यः साध्यानान्तिस्रः पष्टैह्यो विश्वेषां देवानामाग्नेन्द्राः
कृष्णललामास्तूपराः॥ (४८)

इन्द्राय राजे द्वाविश्वशतिः॥१॥

[१७]

अदित्यै त्रयो रोहितैता इन्द्राण्यै त्रयः कृष्णैताः कुहूँ त्रयोऽरुणैतास्त्रिस्रो धेनवो राकायै
त्रयोऽनुद्वाहः सिनीवाल्या आग्नेवैष्णवा रोहितललामास्तूपराः॥ (४९)

अदित्या अष्टादशः॥१॥

[१८]

सौम्यास्त्रयः पिशङ्गः सोमाय राजे त्रयः सारङ्गः पार्जन्या नभौरूपास्त्रिस्रोऽजा मुलुहा
इन्द्राण्यै त्रिस्रो मेष्यं आदित्या द्यावापृथिव्या मालङ्गास्तूपराः॥ (५०)

सौम्या एकान्त्रविश्वशतिः॥१॥

[१९]

वारुणास्त्रयः कृष्णललामा वरुणाय राजे त्रयो रोहितोललामा वरुणाय
रिशादसे त्रयोऽरुणललामाः शिल्पास्त्रयो वैश्वदेवास्त्रयः पृश्वर्यः सर्वदेवत्यां ऐन्द्रासूराः
श्येतललामास्तूपराः॥ (५१)

वारुणा विश्वशतिः॥१॥

[२०]

सोमाय स्वराजे नोवाहावनुद्वाहाविन्द्राग्निभ्यां मोजोदायामुष्टाराविन्द्राग्निभ्यां
बलदाभ्यां सीरवाहाववी द्वे धेनू भौमी दिग्भ्यो वडंवे द्वे धेनू भौमी वैराजी
पुरुषी द्वे धेनू भौमी वायव आरोहणवाहावनुद्वाहै वारुणी कृष्णो वशे अराङ्गयौ दिव्यावृष्टभौ
परिमर्मौ॥ (५२)

सोमाय स्वराजे चतुर्थिशतिः॥१॥

[२१]

एकादश प्रातर्गव्याः पशव आ लभ्यन्ते छग्लः कल्माषः किकिदीविर्विदीगयस्ते
त्वाष्ट्राः सौरीर्नवं श्वेता वशा अनुबन्ध्या भवन्त्याग्नेय ऐन्द्राग्र आश्विनस्ते विशालयूप आ

लभ्यन्ते॥ (५३)

एकादश पञ्चविंशतिः ॥ १ ॥

-[२२]-

पि॒शङ्गा॒स्त्रयो॑ वा॒सुन्ताः सा॒रङ्गा॒स्त्रयो॑ ग्रैष्मा॑ः पृ॒ष्ठं॒न्तस्त्रयो॑ वा॒र्ग्षिका॑ः पृ॒शं॒यस्त्रयः॑ शा॒रदा॑ः पृ॒श्जिसक्थास्त्रयो॑ है॒मन्तिका॑ अवलिप्तास्त्रयः॑ शैशिरा॑ः संवथ्सराय॑ निव॑क्षसः॑ (५४)

पिशङ्गा विंशतिः ॥१॥

-[23]-

हिंगंयवर्णा अुपां ग्रहौन्नतेष्टकाः सूजूः संवथ्मुरं प्रजापतिः स क्षुरपंचित्रेवं दीक्षायां सुवर्गायुं तं यत्र सूर्यैः प्रजापतिरकृतुम् रोहितः पृश्चित्रः शितिवाहुर्कृतवतः कर्णा: शुण्ठा इन्द्रायादिवै सोम्या वारुणाः सोमायैकादशं पिशङ्कास्त्रयोविश्वस्थितिः॥२३॥

हिरण्यवर्ण भूतेष्टकाशछन्दो यत्कर्नीया॑ सत्रिवृद्धंगिर्वारुणाश्तःपञ्चाशतः॥५४॥

हिरण्यवर्णा निवक्षसः॥

हरिः ॐ ॥

॥कृष्ण-यजुर्वेदीय-तैत्तिरीय-संहितायां पञ्चमकाण्डे षष्ठः प्रश्नः समाप्तः ॥५-६॥